

KŪRYBINĖS INDUSTRIJOS IR JŲ PLĖTRA LIETUVOJE

Irena Luobikienė

Kauno technologijos universitetas

irena.luobikiene@ktu.lt

Anotacija

Temos aktualumas grindžiamas poreikiu išsiaiškinti kūrybinių industrijų (KI) skvarbos Lietuvos regionuose ypatumus. Probleminis klausimas – kuo pasireiškia kūrybinių industrijų plėtros specifika Lietuvoje? Straipsnio tikslas – aptarti kūrybines industrijas teoriniu aspektu bei jų plėtros galimybes Lietuvoje. Iškeltam tikslui įgyvendinti išskirti šie uždaviniai: aptarti kūrybinių ir kultūros industrijų bei kūrybos ekonomikos tarpusavio sąsajas; apžvelgti kūrybinių industrijų veikimo teisinį pagrindą; aptarti kūrybinių industrijų plėtros galimybes Lietuvoje. Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, teisinių dokumentų apžvalga, KI galimybių studijų turinio analizė. Straipsnyje aptariamos kūrybinių ir kultūros industrijų bei kūrybos ekonomikos tarpusavio sąsajos, apžvelgiami kūrybinių industrijų kūrimo teisiniai pagrindai bei aptariamos kūrybinių industrijų plėtros galimybės Lietuvoje.

Pagrindiniai žodžiai: kūrybinės industrijos, kultūrinės industrijos, kūrybos ekonomika, kūrybinių industrijų plėtra.

Įvadas

Pastaruoju metu pastebimas įvairių visuomenės veiklos sričių suartėjimas. Ypač tai pasakytina apie kultūros ir ekonomikos sanglaudą. Šia tema diskutuoja mokslininkai, įvairių sričių specialistai bei visuomenė. Kūrybinės industrijos apibūdinamos kaip individo kūrybiniais sugebėjimais ir talentu pagrįsta veikla, kurios tikslas bei rezultatas yra intelektualinė nuosavybė ir kuri gali kurti materialią gerovę bei darbo vietas. Kūrybinėms industrijoms Lietuvoje priskirtini amatai, architektūra, dizainas, kinas ir videomenas, leidyba, vaizduojamasis, taikomasis menas, muzika, programinė įranga ir kompiuterinės paslaugos, radijo ir televizijos programų kūrimas ir transliacija, reklama, scenos menai ir kitos sritys, kuriose jungiasi kultūros bei ūkinės veiklos aspektai (Žin., 2009, Nr 93 -3999). Kūrybinės industrijos sudaro kūrybos ekonomikos pagrindą.

Temos aktualumas grindžiamas poreikiu išsiaiškinti kūrybinių industrijų skvarbos įvairiose Lietuvos visuomenės veiklos srityse ypatumus. **Naujumą** nusako siekimas atskleisti kūrybinių industrijų plėtros Lietuvos regionuose specifika.

Mokslinė problema nusakoma klausimu: kaip pasireiškia kūrybinių industrijų plėtros specifika Lietuvoje?

Problemos ištirtumas mokslinėje literatūroje. Aptariant kūrybines industrijas, neišvengiamai ši samprata kryžiuojasi su kultūros industrijomis bei kūrybos ekonomika. Atskirus kūrybinių industrijų sąsają su minėtais reiškiniais aspektus analizavo užsienio ir Lietuvos mokslininkai. Flew (2012) aptarė kūrybinių industrijų prielaidas, tarptautinius kūrybinių industrijų politikos modelius, kultūrinių industrijų ir kūrybos ekonomikos sąsajas ir kitus kūrybinių industrijų esmę bei veikimą atskleidžiančius klausimus. Kačerauskas (2011) ieškojo kūrybos ekonomikos ištakų antikoje. Jo manymu, mokslininkai skirtingai apibrėžia kūrybos veiklas. Howkins (2010) pagrindė, kas yra kūrybos ekonomika, analizavo, ar suderinamas kūrybingumas ir verslumas, pateikė pagrindinius kūrybos ekonomikos sektorius bei jų indėlį kūrybos ekonomikos rinkoje 2005 m. (pasaulyje, JAV, Didžiojoje Britanijoje ir Kinijoje).

Lietuvoje vis dar aptariami kultūros ir kūrybos industrijų skirtumai bei jų sąsajos su kultūros politika. Rimkutė (2009) teigia, kad tose šalyse, kur kūrybinės industrijos pakeitė kultūrinės, jos pretenduoja gauti tą dėmesį ir valstybės paramą, kuri paprastai tenka kultūrai. Tačiau pagal jų apibrėžimą, kūrybinės industrijos su kultūriniais tikslais nėra susijusios. Mažeikis (2005), aptardamas negatyvią kasdienybės kritiką kaip kūrybinių industrijų prielaidą, pažymėjo, jog šiandien kultūrinės ir kūrybinės industrijos sąvokos aiškiai atskiriamos.

Įdomi ir įvairiapusė diskusija kūrybinių industrijų aspektu atskleidžiama kitų Lietuvos mokslininkų darbuose. Černevičiūtė ir Žilinskaitė (2009) pažymi, kad kūrybinės industrijos pirmiausia rutuliojasi kaip verslas, perduodantis auditorijai idėjas, įvaizdžius ir patyrimus, kurių ekonominę vertę lemia tai, kaip vyksta subjektyvios simbolinių gėrybių reikšmės interpretacijos. Minėtų autorių nuomone, vis dar paplitusi sakralizuota „meno menui“ samprata neskaitina meno, kaip išteklaus, panaudojimo kūrybinėse industrijose. Mokslininkai akcentuoja vis dar nepakankamą kūrybinių industrijų ištyrimą. Levickaitės (2011) manymu, Lietuvoje kūrybinės industrijos tirtos fragmentiškai, daugiausiai – menų, medijų, filosofijos kontekste. Mokslininkė taip pat aptaria kūrybines industrijas kūrybos ekonomikos kontekste bei pristato teorines kūrybinių industrijų klasifikavimo sistemas ir modelius.

Tyrimo objektas – kūrybinės industrijos teoriniu ir plėtros aspektu.

Tikslas – aptarti kūrybines industrijas teoriniu aspektu bei jų plėtros galimybes Lietuvoje.

Uždaviniai:

- Aptarti kūrybinių ir kultūros industrijų bei kūrybos ekonomikos tarpusavio sąsajas.
- Apžvelgti kūrybinių industrijų veikimo teisinį pagrindą.
- Aptarti kūrybinių industrijų plėtros galimybes Lietuvoje.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, teisinių dokumentų apžvalga, kūrybinių industrijų plėtros Lietuvoje galimybių studijų turinio analizė.

Kūrybinių ir kultūrinių industrijų bei kūrybos ekonomikos tarpusavio sąsajos

Kūrybinės industrijos, kurios nūdienos visuomenėje laikomos kūrybos arba kuriančios ekonomikos šerdimi, tokį statusą pasiekė ne iš karto. Pasak Levickaitės (2011), didelį postūmį kūrybinių industrijų plėtrai turėjo 1997 metais Jungtinėje Karalystėje, vyriausybės bei Kultūros, medijų ir sporto departamento (angl. Department of Media, Culture and Sports, toliau – DMCS) įkurtas Kūrybinių industrijų ypatingosios paskirties komitetas. Dėl šios priežasties kito ne tik kūrybinių industrijų samprata, bet ir jos tam tikras atitrūkimas nuo meno sferos ir priartėjimas prie ekonomikos mokslo kontekste analizuojamų veiklos sričių. Todėl natūraliai susiklostė, kad kūrybinės industrijos yra tarpdisciplinio tyrimo objektas. Pasak Rimkutės (2009), humanitarinių mokslų atstovams artima Horkheimerio ir Adorno (1947) pateikiama šios sąvokos samprata, kai kultūros industrija suvokiama kaip standartizuotus kultūros objektus dideliais kiekiais gaminanti sistema, atstovaujanti monopolinio kapitalizmo interesus. Tuomet ir kinas bei radijas nėra pateikiami kaip menas, o naudojami verslo interesams. Siekiant geriau suvokti kūrybinių ir kultūros industrijų bei kūrybos ekonomikos sąsajas, 1 lentelėje pateikiama jų mokslinė samprata įvairių autorių požiūriu.

1 lentelė

Pagrindinių sąvokų mokslinė samprata

Sąvoka	Pagrindinės sąvokos mokslininkų požiūriu
Kultūrinės industrijos	Kultūrinės industrijos yra tokios industrijos, kurios sujungia kūrybą, gamybą ir turinio komercializaciją. Šis turinys yra nematerialus ir iš prigimties kultūriškas, suprantamas kaip intelektualinė nuosavybė ir gali būti pateiktas kaip prekė ar paslauga. UNECCO (2006), cituojamas Flew (2012). Šiandien kultūrinės industrijos daugiausiai siejamos su paveldosauga, muziejų ir bibliotekų veikla, laisvalaikio ir pramogų organizavimu – su sferomis, kuriose nėra kuriama autorinė nuosavybė ir kur monopolistiškai kaupiamas ir paskirstomas simbolinis kapitalas, palaikomos ideloginės ir moralinės vertybės. Mažeikis (2005).
Kūrybinės industrijos	Kūrybinės industrijos rutuliojasi pirmiausia kaip verslas, perduodantis auditorijai idėjas, įvaizdžius ir patyrimus, kurių ekonominė vertė priklauso nuo to, kaip vyksta subjektyvios simbolių gėrybių reikšmių interpretacijos. Černevičiūtė ir Žilinskaitė (2009). Veiklos, kurių pagrindas yra individo kūrybiškumas, įgūdžiai bei talentas, ir kurios yra pajėgios kurti materialinę gerovę bei darbo vietas, panaudojant intelektualinę nuosavybę. DCMS (2001), cituojamas Rimkutės (2009).
Kūrybos ekonomika	Svarbiausia kūrybos ekonomikos dalis priklauso kūrybinėms industrijoms, kurios yra koncepcijų ir praktikos susiliejimas bei apima kūrybos menus (individualų talentą), kultūrinės industrijas (mases), naujųjų medijų technologijų, žinių visuomenės, interaktyvių piliečių vartotojų aplinkose. Hartley (2005), cituojamas Levickaitės (2011). Kūrybos produkto kriterijus yra prekė ar paslauga, kylanti iš kūrybingumo ir turinti ekonominę vertę (Howkins, 2010).

Komentuojant 1 lentelės turinį, abejonių nekyla dėl tiesioginių kūrybinių industrijų ir kūrybos ekonomikos sąsajų. Tuo aspektu kūrybinės industrijos yra tarsi kūrybos ekonomikos šerdis.

Kūrybinės industrijos kūrybos ekonomikos kontekste

Mokslininkų požiūriu, egzistuoja įvairūs kūrybinių industrijų modeliai bei klasifikavimo sistemos. Levickaitė (2011), remdamasi Creative Economy Report (2008), išskyrė keturis kūrybinės ekonomikos modelius bei pateikė šiems modeliams būdingas kūrybinių industrijų klasifikacijos sistemas. Svarbus šios mokslininkės radinys – kūrybinių industrijų skirstymas į keturias pagrindines grupes: paveldą, menus, medijas ir funkcinius kūrinius.

Flew (2012, p. 10) pateikia trylikos kūrybinių industrijų sektorių Jungtinėje Karalystėje klasifikaciją (pagal DCMS, 1998). Tai – reklama, architektūra, menai ir antikvarinių daiktų rinkos, amatai, dizainas, mada, filmai ir video, interaktyvi laisvalaikio programinė įranga (elektroniniai žaidimai), muzika, atlikėjų menai, leidyba, programinė įranga ir kompiuterių paslaugos, televizija ir radijas.

Howkins (2010), analizuodamas kūrybos ekonomikos situaciją pasaulyje ir atskirose šalyse, konstatavo, kad 2005 metais kūrybos ekonomika sudarė per 6 proc. pasaulio ekonomikos, o jos vertė buvo apie 2,7 trilijono JAV dolerių. Šio mokslininko nuomone, ateityje numatoma dar didesnė kūrybinių industrijų plėtra, nes žmonės bus dar kūrybiškesni, o besivystančios technologijos leis gauti didesnę pelną. Howkins (2010) išskyrė penkiolikos kūrybinių industrijų (kūrybinės veiklos) sektorių, jų pagrindu apibūdino kūrybos ekonomikos rinkos dydį pasaulyje ir keliose pasirinktose šalyse 2005 metais (žr. 2 lentelę).

Kūrybos ekonomikos rinkos dydis 2005 metais (mlrd. JAV dolerių) (sudaryta pagal Howkins, 2010).

Sektorius	Pasaulyje	JAV	Didžiojoje Britanijoje
Reklama	55	22	16
Architektūra	45	25	7
Menas	11	5	4
Amatai	30	3	2
Dizainas	140	49	23
Mada	16	5	2
Filmai	81	28	8
Muzika	80	27	10
Scenos menai	50	13	3
Leidyba	605	126	44
R&D*	676	330	42
Programinė įranga	600	410	26
Žaislai ir žaidimai	59	22	6
Televizija ir radijas	237	85	21
Kompiuteriniai žaidimai	21	7	4
Viso	2709	1157	218

* Pastaba: R&D (angl. – Research and Development) – tai mokslinės ir techninės veiklos rūšys, kurias vykdo kompanijos, universitetai bei kitos tyrimo organizacijos. Jų kontekste neaptariami akademiniai tyrimai. R&D vadinamas patentų verslu.

Kūrybinių industrijų plėtros teisinis pagrindas

Postūmį kūrybinių industrijų plėtrai Lietuvoje turėjo Kūrybinių industrijų skatinimo ir plėtros strategijos patvirtinimas (Žin., 2007, Nr. 39-1460; Žin., 2009, Nr. 93 -3999). Strategijos tikslas – prisidėti siekiant, kad kūrybinės industrijos, kaip perspektyvi ir inovatyvi sritis, taptų svaria ir strategine šalies ūkio ir visuomenės gyvenimo plėtros dalimi, kad šalies kūrybinių industrijų produktai ir paslaugos sėkmingai konkuruotų Lietuvoje ir užsienyje. Kūrybinių industrijų skatinimo ir plėtros strategijoje pateikta informacija apie kūrybinių industrijų sektoriaus verslus 2002 metais: šiame sektoriuje sukurta 2,0 proc. Lietuvos BVP, sukurtos produkcijos vertė 2,1 mlrd. Lt, jose dirbo 57 tūkst. darbuotojų, arba 4 proc. šalies dirbančiųjų. Kūrybinės veiklos sektoriui priskirta 7126 įmonių ir biudžetinių įstaigų. Strategijoje konstatuota, kad nesant ekonominiams bei socialiniams rodikliams pagrįstos kūrybinių industrijų stebėsenos sistemos, sunku įvertinti kūrybinių industrijų sektoriaus dinamiką.

Kitas kūrybinių industrijų plėtrai Lietuvoje svarbus dokumentas yra Lietuvos kultūros politikos kaitos gairės (Žin., 2010, Nr. 80-4152). Lietuvos kultūros politikos kaitos tikslas – atnaujinti Lietuvos kultūros politikos modelį, kuris padėtų atskleisti, išsaugoti ir plėtoti visuomenės kultūrinį tapatumą ir kūrybinį potencialą. Kūrybinių industrijų plėtros aspektu kultūros politikos kaitos gairėse numatyta: užtikrinti autorių teisių ir gretutinių teisių aukšto lygio apsaugą, didinti Lietuvos kūrėjų intelektualinį kapitalą ir juo pagrįstą kūrybinių industrijų konkurencingumą; ugdyti kultūrinę žmogaus kompetencijas ir kūrybingumą visą jo gyvenimą. Siekiant įgyvendinti šį Lietuvos Respublikos Seimo nutarimą, buvo patvirtintas Lietuvos kultūros politikos kaitos gairių įgyvendinimo 2012 – 2014 metų tarpinstitucinis veiklos planas, kuris 2012 m. buvo pakoreguotas (Žin., 2011, Nr. 134 -6350; Žin., 2012, Nr. 137 -7015). Įgyvendinant tikslą – užtikrinti autorių teisių ir gretutinių teisių aukšto lygio apsaugą, skatinti kūrybinių industrijų plėtrą bei siekiant uždavinio – sudaryti tinkamas sąlygas profesionaliojo meno kūrybai ir Lietuvos kūrybinių industrijų plėtrai, pakoreguotame veiklos plane numatytos jo įgyvendinimo priemonės. Keletas iš jų: nustatyti Lietuvos kino industrijos plėtros modelį, valstybės politikos kino srityje įgyvendinimo funkciją perduoti perduoti Lietuvos kino centrui prie Kultūros ministerijos; remti Lietuvos kūrybinių industrijų projektus šalyje ir pristatyti juos užsienyje.

Kultūros industrijų plėtrai Lietuvoje svarbi ir Regionų kultūros plėtros 2012 – 2020 metų programa (<http://www.epaveldas.lt/documents/10165/19809/dok409806.pdf>). Strateginis programos tikslas – sudaryti sąlygas regionuose žmogaus kūrybinei raiškai ir visapusiškai asmenybės raidai, kultūros įvairovei, sklaidai ir prieinamumui, kaip regiono socialinės ir ekonominės pažangos pagrindui, ugdyti pilietinę savimone, puoselėjant regionų išskirtinumą ir patrauklumą. Įgyvendinant trečiąjį tikslą – skatinti tarptautinį, tarpregioninį, tarpinstitucinį bendradarbiavimą, sudarant sąlygas panaudoti kultūros procesus šalies ekonominei ir socialinei pažangai, iškelti keli uždaviniai. Viena iš jų – skatinti regionų vietos kultūros išteklius išnaudojančias ekonomines veiklas, jų klasterizaciją ir sąveiką su kultūrine veikla – tiesiogiai susijęs su kūrybinių industrijų plėtra bei kūrybos ekonomikos augimu. Kūrybinių industrijų plėtra regionuose suinteresuotos ir savivaldos institucijos. Tai demonstruoja Visagino savivaldybės tarybos sprendimas „Dėl pritarimo projektui „Kūrybinės industrijos vystymas Latvijoje ir Lietuvoje“ (<http://www.visaginas.lt/index.php?-1439008101>).

Kūrybinių industrijų plėtros galimybės Lietuvoje

Aptarus kūrybinių industrijų teorinius aspektus bei jų plėtros teisinį pagrindą, tikslinga apžvelgti kūrybinių industrijų plėtros Lietuvos regionuose galimybių studijas, parengtas Lietuvos institucijų, o atskirais atvejais – remiantis Lietuvos ir Lenkijos institucijų vykdytais projektais (žr. 3 lentelę).

3 lentelė

Kūrybinių industrijų plėtros Lietuvoje galimybių studijų apžvalga

Galimybių studijos ir strategijos	Galimybių studijų bei strategijų tikslas ar jų poreikio pagrindimas	Pagrindinės idėjos
Integruotos meno, mokslo, studijų ir verslo nacionalinės kompleksinės programos „Lietuvos kūrybinės ir kultūrinės industrijos“ galimybių studija (2008).	Pagrįsti Nacionalinės kompleksinės „Lietuvos kūrybinių ir kultūrinių industrijų“ programos aktualumą ilgalaikiam Lietuvos ekonominiam augimui ir spartesnei integracijai į Europos ekonomines ir kultūrinės struktūras užtikrinti.	Plėtojant kūrybinių industrijų, mokslinę bei eksperimentinę veiklą, būtina ugdyti tose veiklose kuriančias bendruomenes, kurios realiai suvoktų, kam yra skirti kuriami produktai bei paslaugos, kokią įtaką jie turės visuomenei, siekti sukurti asocijuotas struktūras, kurios padėtų dalintis patirtimi bei užsitikrinti KI idėjų ir veiklų sklaidą tiek valstybiniame, tiek visuomeniniame sektoriuje.
Kūrybinių ir kultūrinių industrijų NKP projektų galimybių paskatinti ekonomiką (2010).	Identifikuoti pagrindinius sektoriaus raidai įtaką darančius veiksniai bei Lietuvos galimybes pagerinti KI sektoriaus situaciją skatinant sektoriaus projektinę veiklą ir kuriant KI pritaikytus rėmimo instrumentus.	Kūrybinių ir kultūrinių industrijų sektorius apjungia dvi atskiras, bet kartu ir susijusias sritis – kūrybą ir kultūrą. KI koncepcija apima naujosios ekonomikos eroje iškilusias veiklas, kurios nėra tapatinamos vien tik su meno, medijų ar kultūros sąvokomis. Kūrybinės industrijos jungia veiklas, susijusias su turinio kūrimu, o kultūrinės industrijos nėra apibūdinamos kaip verslo vertę turinčios industrijos.
Bendroji kūrybinių industrijų plėtros Lenkijos ir Lietuvos pasienyje strategija (2011).*	Ši strategija apibrėžia kūrybinių industrijų plėtros sąlygas, pasienio teritorijos gyventojų kūrybinio potencialo panaudojimą, kūrybinės pramonės sričių vaidmenį ekonomikoje, kūrybinių industrijų konkurencingumą vietos ir užsienio rinkose, ir tuo pačiu – gyventojų gyvenimo lygio gerinimą.	Tam, kad kūrybinės industrijos taptų svarbiu, Lietuvos ir Lenkijos pasienio teritorijos, socialinės ir ekonominės plėtros elementu, kūrybinių industrijų produktai ir paslaugos turi būti konkurencingi vietos rinkoje bei regioniniu, nacionaliniu ir tarptautiniu mastu. Konkurencingumą užtikrinti gali gera regiono reputacija, aukšta produktų ir paslaugų kokybė ir neaukštos kainos.
Vilniaus kūrybinių industrijų žemėlapis (2010).	Siekiant įvertinti kultūrinių ir kūrybinių industrijų svarbą, būtina sudaryti kūrybinių veiklų žemėlapius ir įgyvendinti kūrybines programas visuose geografiniuose lygmenyse. Išsiaiškinti, ar vyksta klasterizacijos procesai tarp kūrybinių industrijų įmonių, ir kokia klasterizacija būdinga Vilniaus miesto kūrybinėms įmonėms, organizacijoms bei pavieniams veikėjams.	Vienas iš populiariausių kultūrinių klasterizacijos pavyzdžių tiek Lietuvoje, tiek Vilniaus mieste yra taip vadinami menų/kultūros inkubatoriai – fabrikai, spaustuvės ir pan., kurių specifika labiau išryškėja infrastruktūros nei turinio rėmuose. Nevaržomos architektūrinės specifikos bei turinio, šios erdvės tapo patraukliomis šiuolaikinių menų kūrėjams, kurie perėmę apleistus pastatus, juos renovavo, pavertė bendruomenių susitikimų vietomis, erdve laisvai kūrybai, pramogoms bei poilsiui.

Kauno regiono kūrybinių industrijų plėtros veiksmų planas (2011)	Numatyti kūrybinių industrijų plėtros kryptis, pateikti konkrečias jų įgyvendinimo priemones, lėšas ir vykdytojus, kurie prisidės prie kūrybinių industrijų skatinimo ir plėtojimo Kauno regione.	Kūrybinės industrijos yra ekonomikos ir miesto plėtojimo pagrindas, kurios šerdis – trys pagrindinės sferos: menai ir kultūros paveldas, medijų ir pramogų industrijos, kūrybinės verslas-verslui paslaugos.
Kultūrinių ir kūrybinių industrijų Klaipėdoje SSGG analizė (2011).	Tyrimo tikslas yra ne tik pateikti kultūrinių kūrybinių industrijų dabartinės situacijos faktus ir su ja susijusius skaičius, bet ir nustatyti Klaipėdos įmonių, veikiančių šioje srityje, galimybes ir iššūkius.	Lietuvos ir Klaipėdos regiono kūrybinis sektorius turi potencialą augti įvairiose vertės grandinėse: pridėti vertės tradiciniams pramonės gaminiais, plėtoti kūrybinius klasterius ir naujas verslo sistemas, naujas formas ar darbo organizavimą, kuris skatintų sąveiką tarp atskirų kūrybinių organizacijų, pavyzdžiui, tarp kuriančių bendruomenių, meno centrų ir inkubatorių arba įvairių asociacijų, šitaip sukuriant galimybes įsitraukti į dinamiškas abipusės vertės kūrimo grandines ir didinti darbo vietų skaičių bei našumą.

Pastabos: KI – kūrybinės ir kultūrinės industrijos. KI NKP – kūrybinių ir kultūrinių industrijų nacionalinė kompleksinė programa. *Atskirais atvejais kūrybinių industrijų plėtros galimybių studijos skirtos situacijos pasienio regionuose analizei.

Iš 3 lentelėje pateiktos kūrybinių industrijų plėtros Lietuvos regionuose galimybių studijų apžvalgos galima pastebėti tam tikrus KI plėtros regionuose ypatumus. Nors šiame straipsnyje nebuvo siekta pateikti visuminio kūrybinių industrijų raiškos Lietuvoje vaizdo, tačiau išanalizavus pasirinktas KI plėtros galimybių studijas išryškėjo, kad:

- Kūrybinių industrijų plėtra atskiruose Lietuvos regionuose yra specifinė, tiek miesto – kaimo, tiek atskirų regionų atžvilgiu. Tam įtakos turi ženkliai didesni kūrybiniai bei materialiniai išteklių dideliuose miestuose, lyginant su geografiškai nuo jų nutolusiais rajonais.

- Svarbus kūrybinių industrijų plėtros veiksnys – kuriančios bendruomenės ir kūrybiniai miestai. Pastarasis suvokiamas kaip miesto kompleksas, kur įvairios kultūrinės veiklos yra neatsiejamos nuo miesto ekonomikos ir socialinio gyvenimo. Tokiuose miestuose dažniausiai yra gana didelė kūrybinių darbuotojų koncentracija ir jie yra patrauklūs vidaus investuotojams. Miesto gerovei ir ir plėtrai svarbus veiksnys – kūrybinių industrijų klasterių koncentracija. Greta mokslo parkų ir medijų centrų juose dalyvauja ir ne pelno siekiančios organizacijos, meno centrai bei pavieniai menininkai (Kauno regiono kūrybinių industrijų plėtros veiksmų planas, 2011).

- Ypač patraukli kūrybinių industrijų plėtros kryptis – menų inkubatoriai, dar vadinami kultūros arba menų fabrikais. Naudojantis esama infrastruktūra, juose siekiama sudaryti sąlygas menininkams kurti ir pristatyti savo darbus, pradėti savo verslą ar plėtoti su menu susijusius verslus, taip aktyviau įtraukiant bendruomenę į kultūrinį gyvenimą bei kūrybinę veiklą (Kūrybinių ir kultūrinių industrijų NKP projektų galimybės paskatinti ekonomiką, 2010).

- Tiek SSGG analizės rezultatai, tiek specifinės kaimo vietovių sąlygos įrodo, kad reikia remti kūrybinių industrijų plėtrą pasienio regionuose. Esminę įtaką šio sektoriaus plėtrai turėtų nebiudžetinė parama, skirta pagarbos ugdymui, švietimo plėtrai ir regiono prekės ženklo (markės) kūrimui ir tobulinimui. Šis prekės ženklas taps vietinių kūrybinių industrijų produktų ženklu (Bendroji kūrybinių industrijų plėtros Lenkijos ir Lietuvos pasienyje strategija, 2011).

Išvados

Neneigdami kultūros ir kūrybos industrijų tarpusavio ryšio bei jų įtakos kūrybos ekonomikai, mokslininkai išvelgė šių sąvokų turinio ypatumus. Jų nuomone, kultūrinės industrijos daugiausiai siejamos su paveldosauga, muziejų ir bibliotekų veikla, laisvalaikio ir pramogų organizavimu, t.y. su sferomis, kuriose nėra kuriama autorinė nuosavybė ir kur paprastai kaupiamas ir paskirstomas simbolinis kapitalas, palaikomos ideologinės ir moralinės vertybės.

Kūrybinės industrijos pirmiausia suvokiamos kaip verslas, perduodantis auditorijai idėjas, įvaizdžius ir patirtį. Jo ekonominė vertė priklauso nuo to, kaip vyksta subjektyvios simbolių gėrybių reikšmių interpretacijos. Tai susieja jas su kūrybos ekonomika, kurios produktas (paslauga ar prekė) yra kūrybingumo rezultatas, turintis ekonominę vertę. Vienas iš kūrybinių industrijų plėtros rodiklių – kasmet augantis šiam sektoriui priskirtų įmonių bei juose dirbančių žmonių skaičius bei didėjanti kūrybos ekonomikos vertė.

Kūrybinių industrijų plėtra Lietuvoje grindžiama Lietuvos Respublikos teisės aktais. Siekiant, kad kūrybinės industrijos taptų svaria ir strategine šalies ūkio ir visuomenės gyvenimo plėtros dalimi, 2007 m. patvirtinta Kūrybinių

industrijų skatinimo ir plėtros strategija. Kūrybinių industrijų plėtrai Lietuvoje svarbus dokumentas yra Lietuvos kultūros politikos kaitos gairės bei šių gairių įgyvendinimo 2012 – 2014 metų tarpinstitucinis veiklos planas. Kūrybinių industrijų plėtrą regionuose paskatino ir regionų kultūros plėtros 2012 – 2020 metų programa. Prie jos įgyvendinimo prisideda ir savivaldos institucijos. Lietuvos teisinė bazė sudaro prielaidas pakankamai darniai kūrybinių industrijų plėtrai Lietuvoje.

Plėtojant kūrybinių industrijų veiklą Lietuvoje buvo atsižvelgiama į analogišką užsienio šalių patirtį. Kūrybinių industrijų plėtros atskiruose Lietuvos regionuose galimybių studijos atskleidė KI plėtros regionuose ypatumus. Kaip antai, didmiesčiuose sutelkti didesni kūrybiniai bei materialiniai ištekliai, nei atokiuose, geografiškai nuo centrų nutolusiuose regionuose. Tokie miestai, neretai vadinami „kuriančiais“ miestais, turi pakankamai gerai išvystytą infrastruktūrą bei kūrybinei ekonomikai palankią aplinką. Dėl minėtų veiksnių miestuose susiklostė palankesnės sąlygos ir kūrybinių industrijų klasterių bei menų inkubatorių plėtrai. Išryškėjo kūrybinių industrijų plėtros specifika ir pasienio su Lietuva regionuose. Galimybių studijose akcentuota, kad be finansinių priemonių, būtina ir nebiudžetinė parama, kuri grindžiama savitarpio supratimu ir pagarba, kuriančių bendruomenių ugdymu. Į tai reikėtų atsižvelgti, skatinant kūrybinių industrijų plėtrą Lietuvoje bei pasienio regionuose.

Literatūra

1. Černevičiūtė, J., Žilinskaitė, V. (2009). Kūrybinių industrijų raida ir meno komunikacijos samprata Lietuvoje. *Filosofija. Sociologija*, t. 20, 3, 203- 212.
1. Dėl pritarimo projektui „Kūrybinės industrijos vystymas Latvijoje ir Lietuvoje“, 2010. Prieiga per internetą: <http://www.visaginas.lt/index.php?-1439008101>
2. Flew, T. (2012). *The Creative Industries. Culture and Policy*. London: Sage Publications.
3. Howkins, J. (2010). *Kūrybos ekonomika*. Versta iš leidinio: John Howkins. The Creative Economy. How People Make Money from Ideas. Vertėjai: Ramojus Reimeris ir Rasa Levickaitė. Vilnius: Technika.
4. Integruotos meno, mokslo, studijų ir verslo nacionalinės kompleksinės programos „Lietuvos kūrybinės ir kultūrinės industrijos“. *Galimybių studija*. Vilnius, 2008. Prieiga per internetą: [http://www.smm.lt/smt/nkp_rengimas/Teises%20aktai/13_GStudijos\(internetui\)\(4\)/4_Kurybiniu%20ir%20kulturiniu%20industriju%20%20GSt.pdf](http://www.smm.lt/smt/nkp_rengimas/Teises%20aktai/13_GStudijos(internetui)(4)/4_Kurybiniu%20ir%20kulturiniu%20industriju%20%20GSt.pdf)
5. Kačerauskas, T. (2011). Kūrybos ekonomikos antikinės ištakos. *Filosofija. Sociologija*, t. 22, 3, 296- 304.
6. *Kauno regiono kūrybinių industrijų plėtros veiksmų planas*. VšĮ Kauno regiono plėtros agentūra, 2011. Prieiga per internetą: http://www.krda.lt/_files/9dfcj5xp1tfbm45c7tkrsd3cr48o40kg080ggo82jdc1ngf10eseo85tw
7. *Kultūrinės industrijos – Lietuvos ir Lenkijos pasienio regionų darnaus vystymosi galimybės*. Prieiga per internetą: http://www.lazdijai.lt/go.php/lit/Kulturines_industrijos_Lietuvos_ir_Lenki/663
8. *Kultūrinių ir kūrybinių industrijų Klaipėdoje SSGG analizė*. Klaipėdos ekonominės plėtros agentūra, 2011. Prieiga per internetą: http://www.kepa.lt/uploads/SSGG_Lt.pdf
9. Kūrybinių industrijų skatinimo ir plėtros strategija. *Valstybės žinios*. 2007, Nr. 39-1460; *Valstybės žinios*. 2009, Nr 93 -3999.
10. *Kūrybinių ir kultūrinių industrijų NKP projektų galimybės paskatinti ekonomiką*. Galimybių studija. UAB „Bankinės konsultacijos“, Vilnius, 2010. Prieiga per internetą: <http://www.kikas.lt/lt/projektai/asociacijos-kurios-uzdaviny-yra-kurybiniu-ir-kulturiniu-industriju-nacionalines-kompleksines-programos-koordinavimas-veiklos-stiprinimas/galimybiu-studijos/kurybiniu-ir-kulturiniu-industriju-nkp-projektu-galimybes-paskatinti-ekonomika>
11. Levickaitė, R. (2011). Kūrybinės industrijos: klasifikavimo sistemos ir modeliai XXI a. Kūrybos ekonomikos kontekste. *Mokslas – Lietuvos ateitis*, 3 (4), 21- 27. doi: 10.3846/mla.2011.065
12. Lietuvos kultūros politikos kaitos gairės. *Žinios*. 2010, Nr. 80-4152.
13. Lietuvos kultūros politikos kaitos gairių įgyvendinimo 2012 -2014 metų tarpinstitucinis veiklos planas. *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 134 -6350; *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 137 -7015.
14. Mažeikis, G. (2005). Negatyvi kasdienybės kritika kaip kūrybinių industrijų prielaida. *Filosofija. Sociologija*, 3, 39- 45.
15. Regionų kultūros plėtros 2012-2020 metų programa, 2011. Prieiga per internetą: <http://www.epaveldas.lt/documents/10165/19809/dok409806.pdf>
16. Rimkutė, A. G. (2009). Kultūros politika ir kultūros industrija: tradicinis santykis ir nauji iššūkiai. *Respectus Philologicus*, 15 (20), 62-75.
17. *Vilniaus kūrybinių industrijų žemėlapis*. Galimybių studija. VGTU, Atvirojo kodo institutas, Vilnius, 2010. Prieiga per internetą: <http://koperator.lt/failai/koperator.lt/Vilniaus%20kurybiniu%20industriju%20zemelapis.pdf>

Creative Industries and Their Development in Lithuania

Summary

Recently the convergence of various social life spheres, particularly in the cultural and economic fields, has become especially noticeable. Creative industries have become the main topic of the academic discourse, as well as the target of public discourse.

The **relevance of the topic** is based on the need to clarify the peculiarities of the creative industries penetration in various spheres of Lithuanian society.

The novelty of the theme is the revelation of the specifics of creative industries development in Lithuanian regions.

The scientific problem might be described by the following question: How is the creative industries development manifested in the regions of Lithuania?

The object of the research is creative industries from theoretical and development positions.

The aim is to discuss the theoretical aspects of the creative industries and to reveal the manifestation of their development in Lithuania.

The research goals are as follows:

- To discuss the interconnections between the concepts of creative and cultural industries and creative economy.
- To overview the legal acts related to the functioning and development of creative industries.
- To reveal the manifestation of the development of creative industries in Lithuania.

The research methods: analysis of scientific literature, review of legal documents, content analysis of creative industries development studies in Lithuania.

The overview of creative industries development studies in Lithuania

The studies the development of creative industries in Lithuanian regions revealed the existing differences between them. Although this article was not intended to provide a holistic view of creative industries manifestation in Lithuania, but the analysis of the chosen CI development studies suggests the following:

- The development of creative industries in Lithuania is specific, especially in urban - rural areas. This may be based on a much higher creative and material resources in large cities compared to geographically remote areas.
- An important factor in the development of creative industries is creating communities and creative cities. The latter is perceived as an urban complex where various cultural activities are an integral part of the city's economic and social life. Such cities tend to have a fairly large concentration of creative workers and are attractive to domestic investors. An important factor on the city's well-being and development is the concentration of the clusters of creative industries. Science parks and media centers include non-profit organizations, art centers, and individual artists in their structure.
- Especially attractive area of the development of creative industries is the establishment of arts incubators (also called Factory of Arts / Culture). Based on the existing infrastructure they provide the artists with the possibility to create and exhibit their work, start a business or develop the art-related businesses, and at the same time to involve the community in cultural life and creative activities.
- Both the SWOT analysis and the specific conditions of the rural areas show that the development of creative industries in the border regions needs not only financial but also off-budget support. Therefore, it is necessary to promote the cooperation between the countries and to enhance the mutual understanding and creativity of communities.

Generalization

Scientists are continuing the discussion about the contents of creative and cultural industries and their impact on creative economy. In their view, the cultural industries are mainly associated with the spheres which are usually stored and distributed by the symbolic capital, and supported by the ideological and moral values. Meanwhile, the creative industry is perceived primarily as the business transferring the public's ideas, images and experiences, whose economic value depends on the subjective interpretations of the symbolic goods values. This relates them with the creative economy, the product (service or product) of which is the result of creativity with an economic value.

The development of creative industries in Lithuania is based on the legislation of the Republic of Lithuania. They ensure the strategy of the development and plan of its implementation in Lithuania and its regions, and in Lithuanian border regions. Therefore, it can be said that the Lithuanian legal framework might be assumed as favorable for the development of creative industries in Lithuania.

The development of creative industries in Lithuania is being carried out by taking into account the experience of foreign countries. The analysis of feasibility of the studies revealed the manifestation of creative industries in different regions of Lithuania, especially in urban and rural regions. It also highlighted the peculiarities of the development of creative industries in the border regions of Lithuania. On that basis the improvements for the creative industries development in Lithuania and its border regions might be carried out.

Keywords: creative industries, cultural industries, creative economy, development of creative industries.